

Tehzibü'l-Kemâl fi esmâ'i'r-ricâl. Mizzî, Cemmâilî'nin *Kütüb-i Sitte* râvileri hakkındaki *el-Kemâl*'i tashih ve yeniden tertip etmek, ona Buhârî'nin *eş-Şâhih* dışındaki beş, Ebû Dâvûd'un *es-Sünen* dışındaki yedi, Nesâî'nin *es-Sünen* dışındaki dört kitabında geçen 1700'den fazla râvinin biyografisini eklemek istemiş, sekiz yıl süren bir çalışma sonunda *el-Kemâl*'i üç misli genişleterek eserini tamamlamıştır. Mizzî'nin talebelerinden bazı muhaddisler kitabı ihtisar ve tehzip etmiş, bunlardan Zehebî eser üzerinde *Tezhîbü't-Tehzîb*, *el-Kâşif fi ma'rifeti men lehû rivâye fi'l-Kütüb-i-Sitte*, *el-Mücerred min Tehzîbi'l-Kemâl* ve *el-Muktedab min Tehzîbi'l-Kemâl* adlı dört çalışma yapmıştır. Ebû'l-Mehâsin el-Hüseynî ve Moğultay b. Kılıç'ın eser üzerindeki hacimli çalışmaları da önemlidir (bk. *el-KEMÂL*). *Tehzîbü'l-Kemâl*'i Beşâr Awâd Ma'rûf yayımlamıştır (I-XXXV, Beyrut 1402-1413/1982-1992).

Mizzî ayrıca İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî'nin yazdıktan sonra temize çekmeye fırsat bulamadığı, ardından Nevevî'nin bazı biyografiler ekleyerek ihtisar etmeye başladığı, fakat onun da ikmal edemediği *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye*'sini tamamlamıştır. Mizzî'nin bunlardan başka *Emâlî'si*, bazı âlimlerin eserlerinden seçtiği âlî rivayetlerden oluşan cüzleri, İbn Ebû'd-Dünyân'ın hocalarının adlarını ihtiva eden bir eseri (Zehebî, *A'lâmü'n-nûbelâ*, XIII, 397; İbn Hacer, *el-Mecma'u'l-mü'esses*, II, 218, 357) ve Dârekutnî'nin *es-Sünen*'ini kendisinden okuyanların adlarını içeren bir cüzü de vardır (Elbânî, s. 407).

BİBLİYOGRAFYA :

Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, neşredenin girişi, I, 13-36; İbn Abdülhâdî, *‘Ulemâ’ü'l-‘hadiş*, IV, 275-

279; Zehebî, *Tezkiret-ü'l-huffâz*, IV, 1498-1500; a.mlf., *el-Mu‘cemü'l-muhtas bi'l-muhaddişin* (nşr. M. Habîb el-Hile), Taif 1408/1988, s. 299-300; a.mlf., *A'lâmü'n-nûbelâ*, XIII, 397; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, IV, 353-355; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), X, 395-430; İbn Kesir, *el-Bidâye*, XIV, 191-192; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, III, 74-76; İbn Hacer, *ed-Dürrü'l-kâmine*, IV, 457-461; a.mlf., *el-Mecma'u'l-mü'esses li'l-Mu‘cemi'l-müfehres* (nşr. Yûsuf Abdurrahman el-Marâşlî), Beyrut 1415/1994, II, 218, 357; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Dimaşk 1367/1948, I, 35, 97-98; ayrıca bk. İndeks; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe* (Özbek), s. 103, 310, 350, 370, 371, 420; Brockelmann, *GAL*, II, 75-76; *Suppl.*, II, 66-67; Elbânî, *Mahtûtât*, s. 406-407; G. H. A. Juynboll, "al-Mizzî", *El²* (Fr.), VII, 213-214; M. Yaşar Kandemir, "Etrâf", *DİA*, XI, 499.

M. YAŞAR KANDEMİR

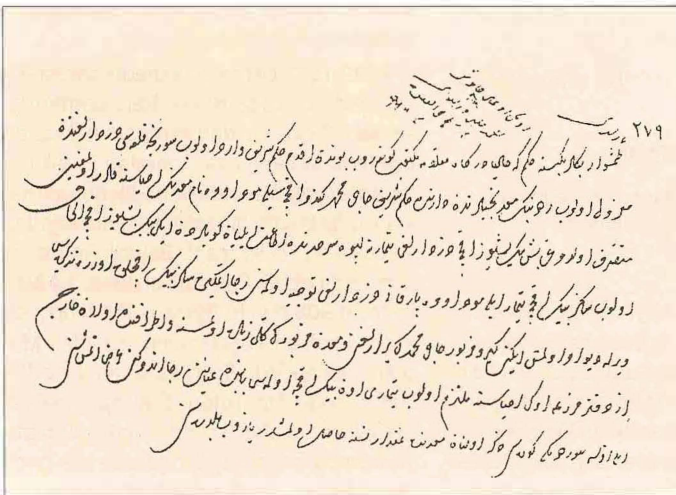
MODAVA

Romanya'da tarihi bir kale
ve idarî bölge.

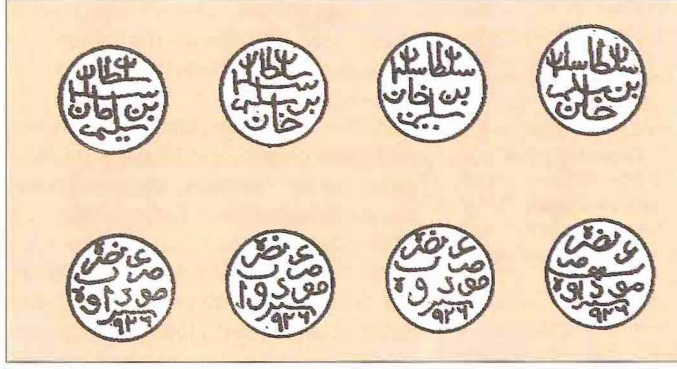
Romanya'nın Sırbistan sınırına çok yakın bir kesiminde Tuna nehrinin sol kıyısında bulunur. Osmanlı döneminde Tımişvar (Timişoara) beylerbeyiliğine bağlı bir sancak ve kaza merkeziydi. Romanya topraklarında tek Osmanlı darphânesi de burada yer alıyordu. Modava ismi Batı kaynaklarında geçmez. Burası Osmanlı belgelerine göre İstanbul'dan on sekiz günlük mesafede Banat'ta, Caraş-Severin ilinde bugünkü Moldova Veche'nin yerinde bulunuyordu. Moldova Veche'nin civarındaki dağlara Sırlar Mudáva, Romenler ise Muntii Mudávei derler. Ayrıca Romenler Mudáva yanında Mudaua şeklini de kullanırlar. Türkler ise burayı Modava (Mudova) diye andılar. Moldova Veche bugün Romanya-Sırbistan sınırında yer almaktadır.

Modava bölgesi Tuna nehrinin kontrolü açısından stratejik öneme sahipti. Çok tehlikeli olan Demirkapı (Romence Portile de Fier, Sırça Derdap, Osmanlı belgelerinde Gerdap) dar geçidinden önceki normal gemi ulaşımı için Modava (Moldova Veche) en son noktaydı. Modava'nın karşısında Sırbistan'da ve Tuna'nın diğer kıyısında Güvercinlik (Golubac) Kalesi bulunuyordu. Osmanlılar 927'de (1521) Belgrad'ı alıp ertesi yıl Modava yakınındaki Orşova Kalesi'ni zaptettiler. Modava'nın bu sırada Osmanlılar'ın eline geçip geçmediği bilinmemektedir. Burası muhtemelen Tımişvar Banatı'nın 959'da (1552) fethinin ardından tam olarak Osmanlı kontrolüne girmiştir. Modava'nın Fâtih Sultan Mehmed tarafından alındığı görüşü ise yanlıştır.

Tımişvar Banatı'nın fethi, 948 (1541) yılında Rumeli Beylerbeyi Sokullu Mehmed Paşa'nın kumandası altında başlayıp 959'da (1552) ikinci vezir ve serdar Ahmed Paşa'nın kumandası altında tamamlanmıştır. Bir aylık muhasaradan sonra 4 Şaban 959'da (26 Temmuz 1552) Tımişvar'ın ele geçirilmesinin ardından bu bölgede Modava sancağı oluşturulmuştur. Modava sancağı eski Macar "Haram" Kontluğu'nun yerinde kurulmuştur (Halasi-Kun, IX | 1984 |, s. 27-89). Modava, kendisiyle aynı adı taşıyan hem sancağın hem kazanın (nahiye) merkezi durumundaydı. 966 (1559) ve 980 (1572) yıllarına ait Osmanlı belgelerinde "Modava barkanı"ndan bahsedilmesi (BA, MD, nr. III, s. 109, hk. 279; nr. XIX, s. 199) buranın askerî bir istihkâm özelliği gösterdiğine işaret eder. Nitekim 1559'da Modava Kalesi dizdarlığına bir tayin yapıldığı hakkında kayıtlara rastlanmaktadır. Hacı Mehmed adlı bu dizdar, "kendi akçesiyle Modova nâm madenin ihyasına kadir olduğu" gerekçesiyle tayin edilmişti (BA, MD, nr. III, s. 109, hk. 289). 987 (1579) tarihli mufassal deftere göre Modava Kalesi'nde ve varoşunda otuz üç müslüman sivil hânesi yanında otuz sekiz azeb, yirmi iki martolos ve on hâne hristiyan mevcuttu (Halasi-Kun, IX | 1984 |, s. 30-31, 62-65). Bu rakamlara göre Modava'da 500-600 kişi yaşıyordu. Bu durum Modava'nın madenci kasabası olarak Türk nüfusunca iskân edildiğini gösterir. Kasabanın önemi burada oluşturulan darphâne ile daha da arttı. Nitekim Kanûni Sultan Süleyman'ın 1566'daki Sigetvar seferi hazırlıkları sırasında Tuna kıyısında olan ve cepheye yakın bulunan Modava'da geçici bir darphâne kurma kararı alınmıştı. Böylece işletmeye açılan Modava Darphânesi'nin 980'de

Modava
madenin
ihyası ile ilgili
bir belge
(BA, MD, nr. III,
s. 109, hk. 279)

Modava'da
basılan
Osmanlı
akçeleri
(E. Nicolae,
s. 1279)

(1572) yeniden faaliyete geçmesi için teklifte bulunuldu (BA, MD, nr. XIX, s. 199). Bölgede bol miktarda yabancı para dolaştığından bunların toplanarak sağlam ayarlı Osmanlı akçeleri haline getirilmesi düşüncesi de bu darphânenin yeniden faaliyete geçirilme teklifinde etkili olmuştur. Teklif edilen iltizam tutarı (350.000 akçe), diğer mühim Osmanlı darphâneleri olan Serez ve Sidrekapsi'nin iltizamından (991/1583 yılında 120.000 akçe) çok daha büyüktü ve Edirne'ninkini dahi (993/1585 yılında 310.000 akçe) geride bırakıyordu. Fakat uzak bir yer olduğu için Modava'nın iyi bir şekilde kontrol edilemeyeceği gerekçesiyle bu teklif kabul edilmedi.

Geçici bir süre için çalıştığı anlaşılan Modava Darphânesi'nde altın ve gümüş paralar basılmıştır. Kanûni Sultan Süleyman adına darbedilen altın sikkenin bir yüzünde hükümdarın adı, Modava ismi ve padişahın cülûs tarihi yer alır. Roman-ya ve Yugoslava'da çeşitli definelerde bulunan Modava paraları günümüzde bu ülkelerin ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı devlet müzelerinde ve özel koleksiyonlarda yer almaktadır.

Osmanlı hâkimiyeti altında bir idari merkez olarak varlığını uzun süre devam ettiren Modava XVIII. yüzyıl başlarında önemini kaybetti. Özellikle 1699'daki Karlofça Antlaşması'ndan sonra sınır hattında kaldığından Osmanlı savunma planlarının dışında tutuldu, 1700-1712 yıllarında buraya herhangi bir sancak beyi tayin edilmedi. Nihayet 1718'de Pasarofça Antlaşması'yla Avusturya'ya bırakıldı. 1718-1918 yılları arasında Avusturya'nın elinde kalan Modava Kalesi yeniden inşa edildiye de bugün harap haldedir. Kale tarihî eser olarak ilân edilmiş olup günümüzde Moldova Veche Müzesi'nin koruması altındadır. XVI. yüzyıldaki Osmanlı fetihlerinden itibaren 1718'e kadar burada Türk ve müslüman nüfusu bulunmaktaydı. Ancak günümüzdeki Moldova Veche'de Türk nüfusu yoktur.

BİBLİYOGRAFYA :

- BA, MD, nr. III, s. 109, hk. 279, 289; nr. XIX, s. 199; "(974/1566) Tarihli Kânunnâme-i Re'âyâ-yi Livâ-i Temeşvar ve Modava", *Documente turcești Privind Istoria României* (ed. Mustafa A. Mehmed), București 1976, I, 113-114; I. Iordan, *Toponimia românească*, București 1963, s. 437, 478; M. Guboğlu, *Cronici turcești Privind Tarile Române*, București 1974, II, 115; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimâri Eserleri I*, s. 60-65; V. Ionita, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara 1982, I, 51; Ahmet Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, İstanbul 1994, VII, 120-125; M. Maxim v.dğr., "Mudava-le seul atelier monétaire en Roumanie", *Histoire économique et sociale de l'Empire ottoman et de la Turquie (1326-1960): Actes du sixième congrès international tenu à Aix-en-Provence du 1er au 4 juillet 1992* (ed. D. Panzac), Paris 1995, s. 227-233; M. Maxim, "O lupta monetară în sec.al XVI-lea: Padișahî contra aspru", *Cercetări Numismatice*, V, București 1983, s. 129-152; a.mlf., "Teritorii românești sub administrație otomană în secolul al XVI-lea", *Revista de Istorie*, XXXVI/8, București 1983, s. 802-817; XXXVI/9 (1983), s. 879-890; E. Nicolae, "Aspru ottomans de Mudava en Moldavie", *XII. Internationaler Numismaticher Kongress Berlin 1997: Akten-Proceeding-Actes* (ed. B. Kluge – B. Weisser), Berlin 2000, II, 1279-1289; T. Halasi-Kun, "Haram County, and the Ottoman Modava Nahiyesi", *Ar.Ott.*, IX (1984), s. 27-89; C. Feneșan, "Aspect méconnu de la fondation de l'eyalet de Timișoara: l'instauration des autorités ottomanes à Timișoara en 1552", *RESEE*, XXVII/1-2 (1989), s. 73-79; G. Dávid, "The Eyalet of Temeşvar in the Eighteenth Century", *OM*, XVIII(LXXIX)/I (1999), s. 120.

MIHAI MAXIM

MODON

Yunanistan'da Mora yarımadasının güneybatı kesiminde tarihî bir şehir.

Bugün Methoni adıyla anılır. Mora'nın güneyinde uzanan parmak şeklindeki yarımadalardan en batısındakinde yer alır. Ortaçağ'da küçük, fakat etrafı sağlam duvarlarla çevrili önemli bir Venedik deniz üssüydü. Osmanlılar zamanında ise saldırıya açık Mora topraklarını ve kıyılarını

rını koruma görevi üstlenmiş stratejik öneme sahip bir kale durumundaydı. Bu dönemde halkı çoğunlukla müslüman olan şehir aynı zamanda bir kadılık merkeziydi.

Modon ilk defa 533'te bir Bizans kasabası olarak tarihî kayıtlarda görünür. Korsan yuvası haline gelince 1125'te Venedikliler tarafından yerle bir edildi. Arap coğrafyacısı İdrîsî, eserinde (1153) Yunanistan'ın birçok yerinden bahsederken Modon'u da zikrederek kalesinin denize hâkim olduğunu söyler. Ancak yine aynı kaynakta Modon'dan surlarla çevrili bir kasaba ve liman olarak bahsedilirse de bu bilgi doğru olmayıp 1125'teki tahribattan önceki durumu belirtir. Zira kasaba 1205'te Frenkler Mora'yı ele geçirincede kadar harabe halinde kalmıştı. Venedikliler 1209'da Modon'u tekrar alınca burayı yeniden iskân etmiş ve savunmasını güçlendirmişti. 1436'da İspanyol seyyahı Pero Tafur bu şehirde sağlam inşa edilmiş evlerde oturan 2000 kişinin yaşadığını, bunların ticaretle uğraştıklarından dolayı varlıklı olduklarını belirtir. 1485-1486'da Almanya'dan Kudüs'e giderken buradan geçen Bernard von Breidenbach, Modon'un mükemmel ve ayrıntılı bir şehir manzarası gravürünü hazırlamıştır. Burada şehrin küçük bir varoşa sahip bulunduğunu da görülmektedir. 1494'te Pietro Casole ise Modon'un nüfusunun 2000 olduğunu, duvarlarla çevrili olan kısmının evlerle dolu bulunduğunu anlatır. Kasabanın duvarlarla çevrili kısmının yüzölçümü hektar başına 330 evin sığabildiği 6 hektar kadardır ve bu da oldukça yüksek bir rakamdır (normali 150 evdir). 1499'da Modon'u gören Alman şövalyesi Arnold van Harff şehrin küçük, fakat güçlü olduğunu belirtmiş, bununla birlikte Venedikliler'in Osmanlı tehdidine karşı kara kısmındaki surları takviye etmekle meşgul olduklarını kaydetmiştir.

1499-1503 Osmanlı - Venedik savaşı devam ettiği sırada Burak Reis kumandasındaki Osmanlı donanmasının Modon açıklarında Sapienza (sonraları Burak Reis) adası yakınlarında Venedik donanmasına karşı büyük bir zafer kazanmasından yaklaşık bir yıl sonra II. Bayezid'in bizzat kumanda ettiği Osmanlı ordusu, 14 Muharrem 906'da (10 Ağustos 1500) dört ay süren kanlı bir kuşatmanın ardından Modon'u ele geçirdi. Şehri savunan Venedikliler'in çoğu öldürüldü. Sivil halk ise Venedikliler tarafından dışarı çıkartılmıştı. Tamamen boşalmış bir şekilde ele geçirilen Modon, Mora'nın her köyünden beş